

Pracovnílékařské služby

Zákon č. 373/2011 Sb., o specifických zdravotních službách ve znění pozdějších předpisů upravuje mj. pracovnílékařské služby, které blíže upravuje prováděcí předpis vyhláška č. 79/2013 Sb., o provedení některých ustanovení zákona č. 373/2011 Sb., o specifických zdravotních službách, která byla novelizována vyhláškou č.436/2017 Sb. a 452/2022 Sb. s nabytím účinnosti od 1.1.20

Pracovnílékařské služby jsou zdravotní preventivní služby, jejichž součástí je:

- hodnocení vlivu pracovní činnosti, pracovního prostředí a pracovních podmínek na zdraví zaměstnance
- provádění preventivních prohlídek a hodnocení zdravotního stavu za účelem posuzování zdravotní způsobilosti k práci
- poradenství zaměřené na ochranu zdraví při práci a ochranu před pracovními úrazy, nemocemi z povolání a nemocemi souvisejícími s prací, školení v poskytování první pomoci
- pravidelný dohled na pracovištích a nad výkonem práce služby

Dle § 54, odst. 1/ zákona č. 373/2011 Sb., o specifických zdravotních službách, **je poskytovatelem pracovnílékařských služeb:**

- a/ poskytovatel v oboru všeobecné praktické lékařství
- b/ poskytovatel v oboru pracovního lékařství

„Pověřený poskytovatel“ - §57a

Poskytovatel PLS, který má uzavřenou smlouvu se zaměstnavatelem, může některou součástí PLS zajišťovat prostřednictvím jiného poskytovatele PLS (tj. pověřeného poskytovatele) na základě písemné smlouvy s ním uzavřené, pokud je takový postup dohodnut v písemné smlouvě se zaměstnavatelem.

Povinnost zajistit pracovnílékařské služby stanoví všem **zaměstnavatelům** § 224, odst. 1/, písm. d/ zákona č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů a § 53, odst. 2 zákona č. 373/2011 Sb., o specifických zdravotních službách. **Tato povinnost se nevztahuje** na zaměstnavatele, která má **práce pouze v kategorii 1** a není-li součástí práce činnost, pro jejíž výkon jsou podmínky zdravotní způsobilosti stanoveny jiným právním předpisem nebo se nejedná o práce v profesním riziku dle přílohy části II. vyhlášky č.79/2013 Sb. a pokud zaměstnavatel vyhodnotí, že není důvod zajišťovat pracovnílékařské služby pro ochranu zdraví zaměstnanců.

Pokud není pracovnílékařská služba provozována přímo zaměstnavatelem, musí být jejich zajištění doloženo písemnou smlouvou. Součástí smlouvy musí být věcný i časový rozsah pracovnílékařské služby.

Povinnosti zaměstnavatele:

Dle § 54, odst. 2 zákona č. 373/2011 Sb.:

- povinen, jde-li o práce, které jsou zařazené podle zákona o ochraně veřejného zdraví do kategorie druhé, druhé rizikové, třetí nebo čtvrté anebo je součástí práce činnost, pro jejíž výkon jsou podmínky stanoveny jinými právními předpisy, **uzavřít písemnou smlouvu o poskytování pracovnílékařských služeb s poskytovatelem pracovnílékařských služeb**

Jde-li o práce zařazené pouze do kategorie první podle zákona o ochraně veřejného zdraví a není-li součástí této práce činnost, pro jejíž výkon jsou podmínky stanoveny jinými právními předpisy, zajišťovat provádění pracovnělékařských prohlídek a posuzování zdravotní způsobilosti k práci na základě písemné žádosti u poskytovatele pracovnělékařských služeb v oboru všeobecné praktické lékařství, který je registrujícím poskytovatelem zaměstnance nebo uchazeče o zaměstnání; ostatní pracovnělékařské služby zaměstnavatel zajišťuje, je-li to důvodné pro ochranu zdraví zaměstnanců prostřednictvím poskytovatele pracovnělékařské služby v oboru všeobecné praktické lékařství nebo v oboru pracovního lékařství, s nímž uzavřel smlouvu.

Dle § 55, odst. 1/ zákona č. 373/2011 Sb.

- **umožnit pověřeným zaměstnancům poskytovatele pracovnělékařských služeb vstup na každé své pracoviště a sdělit jim** informace potřebné k hodnocení a prevenci rizik možného ohrožení života nebo zdraví na pracovišti, včetně výsledků měření faktorů pracovních podmínek, předložit jim technickou dokumentaci strojů a zařízení, sdělit jim informace rozhodné pro ochranu zdraví při práci; v případě pracovišť, která podléhají z důvodu státního nebo jiného zákonem chráněného tajemství zvláštnímu režimu, vstupují na tato pracoviště pouze určení zaměstnanci poskytovatele pracovnělékařských služeb, kteří jsou v tomto případě povinni dodržet zvláštní režim,
- **vést dokumentaci o PLS**, která se nevztahuje ke konkrétním zaměstnancům, jejíž obsah stanoví prováděcí předpis,
- při zařazování zaměstnanců k práci **postupovat podle závěrů lékařských posudků o jejich zdravotní způsobilosti**,
- při odeslání zaměstnance k pracovnělékařské prohlídce podle tohoto zákona nebo jiných právních předpisů **vybavit jej žádostí obsahující údaje o druhu práce, režimu práce a pracovních podmínkách**, ke kterým je posouzení zaměstnance požadováno,
- **odeslat zaměstnance na mimořádnou pracovnělékařskou prohlídku**, pokud o to zaměstnanec požádal anebo obdržel podnět od poskytovatele PLS, v případě, že zaměstnavatel má sám pochybnost o zdravotní způsobilosti zaměstnance k práci
- **informovat poskytovatele PLS**, že u zaměstnance nastaly skutečnosti pro provádění lékařských prohlídek dle prováděcího předpisu (vyhl.č.79/2013 S.)

U agenturních zaměstnanců (§54 odst.5) PLS zajišťuje:

- poskytovatel PLS, se kterým agentura uzavřela písemnou smlouvu
- u prací kat. 1 registrující lékař zaměstnanec na základě písemné žádosti agentury
- poskytovatel PLS uživatele na základě podmínek stanovených v písemné dohodě o dočasném přidělení zaměstnance agentury práce k výkonu práce u uživatele

Pracovnělékařskými prohlídkami jsou:

a/ vstupní prohlídka (§10), prohlídka periodická (§11) a prohlídka mimořádná (§12), které se provádějí za účelem posouzení zdravotní způsobilosti ve vztahu k práci,

b/ výstupní lékařská prohlídka (§13)

c/ následná prohlídka (§14)

Periodická prohlídka u zaměstnanců vykonávajících práci zařazenou podle zákona o ochraně veřejného zdraví se provádí:

a/ v kategorii první, pokud to zaměstnavatel nebo zaměstnanec vyžadují

1. jednou za 6 let, nebo
2. jednou za 4 roky, jde-li o zaměstnanec, který dovršil 50 let věku

b/ v kategorii druhé, pokud to zaměstnavatel nebo zaměstnanec vyžadují

1. jednou za 4 roky, nebo
2. jednou za 2 roky, jde-li o zaměstnance, který dovršil 50 let věku

c/ v kategorii druhé rizikové a kategorii třetí jednou za 2 roky

d) v kategorii čtvrté jednou za 1 rok.

Periodická prohlídka u zaměstnanců vykonávajících práci nebo činnost, jejichž součástí je profesní riziko (příloha, část II.) se provádí pokud není stanovena kratší lhůta:

- a) jednou za 4 roky, nebo
- b) jednou za 2 roky, jde-li o zaměstnance, který dovršil 50 let věku

Jde-li o práce vykonávané na základě dohod o pracích konaných mimo pracovní poměr, periodické prohlídky se neprovádějí. To neplatí v případě, kdy je práce na základě těchto dohod u zaměstnavatele prováděna opakovaně a doba, na kterou je práce opakovaně sjednávána, je delší než lhůta pro provedení periodické prohlídky a zaměstnavatel provádění těchto prohlídek vyžaduje.

Výstupní prohlídka (§13) se provádí:

- vždy po ukončení pracovněprávního vztahu, pokud zaměstnanec vykonával rizikovou práci (2R, 3, 4),
- pokud u zaměstnance byla uznána nemoc /ohrožení nemoci z povolání,
- v případě pracovního úrazu (podmínky definovány v předpise),
- před převedením zaměstnance na jinou práci, pokud jde o ukončení práce rizikové
- na základě žádosti zaměstnavatele
- na základě žádosti zaměstnance,
- pokud tak stanoví jiný právní předpis

Následná prohlídka (§14) se provádí za účelem včasného zjištění změn zdravotního stavu vzniklých v souvislosti s prací za takových pracovních podmínek, jejichž důsledky se mohou projevit i po ukončení práce, a to za účelem včasného zajištění potřebné zdravotní péče, popřípadě odškodnění. Na základě provedení následné prohlídky se nevydává lékařský posudek.

Posuzování zdravotní způsobilosti osoby ucházející se o zaměstnání

/dle § 59 zákona č. 373/2011 Sb., o specifických zdravotních službách/

1/ Jde-li o osobu ucházející se o zaměstnání, postupuje se při posuzování její zdravotní způsobilosti k práci obdobně jako při posuzování zdravotní způsobilosti zaměstnanců v rámci pracovnělékařských služeb s tím, že

a/ vstupní lékařská prohlídka se uskutečňuje u poskytovatele pracovnělékařských služeb, s nímž má zaměstnavatel uzavřenou písemnou smlouvu, nebo poskytovatele PLS, který pracovnělékařské služby provádí na základě smlouvy dle §57a ,u registrujícího poskytovatele , jde-li o práce uvedené v §54 odst. 2 písm. b) (práce kat.1), ke kterému vyslal zaměstnavatel osobu ucházející se o zaměstnání, nestanoví-li jiný právní předpis jinak a jde-li o práce uvedené v § 54, odst. 2, písm. b/ zákona č. 373/2011 Sb. /pouze práce zařazené do kategorie první podle zákona o ochraně veřejného zdraví a není-li součástí této práce činnost, pro jejíž výkon jsou podmínky stanoveny jinými právními předpisy, zajišťovat provádění pracovnělékařských prohlídek a posuzování zdravotní způsobilosti k práci na základě písemné žádosti u poskytovatele pracovnělékařských služeb v oboru všeobecné praktické lékařství, který je registrujícím poskytovatelem zaměstnance nebo uchazeče o zaměstnání; ostatní pracovnělékařské služby

zaměstnavatel zajišťuje prostřednictvím poskytovatele pracovnělékařské služby v oboru všeobecné praktické lékařství nebo v oboru pracovního lékařství, s nímž uzavřel písemnou smlouvu/

b/ zaměstnavatel vstupní lékařskou prohlídku zajistí vždy před uzavřením

1. pracovního poměru,
2. dohody o provedení práce nebo dohody o pracovní činnosti, má-li být osoba ucházející se o zaměstnání zařazena k práci, která je podle zákona o ochraně veřejného zdraví prací rizikovou nebo je součástí této práce činností, pro jejíž výkon jsou podmínky zdravotní způsobilosti stanoveny jinými právními předpisy; zaměstnavatel může vstupní lékařskou prohlídku vyžadovat též, má-li pochybnosti o zdravotní způsobilosti osoby ucházející se o práci, která není prací rizikovou a která má být vykonávána na základě dohody o provedení práce nebo dohody o pracovní činnosti, nebo
3. vztahu obdobného vztahu pracovněprávnímu.

Osoba ucházející se o zaměstnání se považuje za zdravotně nezpůsobilou k výkonu práce, k níž má být zařazena, pokud se nepodrobí vstupní lékařské prohlídce podle bodu 1, 2 nebo 3.

2/ Vstupní lékařskou prohlídku hradí osoba ucházející se o zaměstnání. Zaměstnavatel hradí vstupní lékařskou prohlídku, pokud uzavře s uchazečem o zaměstnání pracovněprávní nebo obdobný vztah, nestanoví-li jiný právní předpis jinak. Věta první a druhá se nepoužije, jestliže osoba ucházející se o zaměstnání se s případným zaměstnavatelem nebo zaměstnanec se zaměstnavatelem dohodne jinak nebo stanoví-li právní předpis jinak.

Dle § 3, odst. 2 vyhlášky č. 79/2013 Sb., o provedení některých ustanovení zákona č. 373/2011 Sb., o specifických zdravotních službách, poskytovatel pracovnělékařské služby vykonává pravidelný dohled na všech pracovištích zaměstnavatele nejméně jedenkrát za 3 kalendářní roky, jde-li o práce zařazené do kategorie druhé rizikové, třetí a čtvrté podle zákona o ochraně veřejného zdraví, anebo jde-li o profesní riziko nebo jsou-li pro vykonávané práce stanoveny podmínky zdravotní způsobilosti jiným právním předpisem.

Legislativa:

zákon č. 373/2011 Sb., o specifických zdravotních službách, ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů

vyhláška č. 79/2013 Sb., o provedení některých ustanovení zákona č. 373/2011 Sb., ve znění pozdějších předpisů

aktualizováno: 2/2023

Ing. Kateřina Forysová, Ph.D.

ředitelka odboru hygieny práce